

Rychnovská kopie Klaudyánovy mapy Čech

Mgr. Martina Smolová, Ph.D.,
Přírodovědecká fakulta,
Mapová sbírka Univerzita Karlova

Abstrakt

Studie přináší výsledky srovnání rychnovské kopie Klaudyánova jednolistu s mapou Čech s originálním Klaudyánovým tiskem s přihlédnutím k heraldické a kartografické části mapy a vztahu mapy k Rychnovu nad Kněžnou.

Copy of the Klaudyán's Map from Rychnov nad Kněžnou

Abstract

The article presents the comparison between the manuscript copy of the first map of Bohemia by Nikolaus Klaudyán from Rychnov nad Kněžnou and its original. It concentrates on heraldry and cartographic parts of the map and its relation to Rychnov nad Kněžnou.

Keywords: heraldry, toponyms, manuscripts, facsimile

1. Úvod

Klaudyánova mapa Čech či vhodněji Klaudyánův jednolist s mapou Čech [1] (dále jen jednolist) je považován za nejstarší dochovanou mapu Českého království. Jeho dochování v jediném známém exempláři, deponovaném v SOA Litoměřice, je pro výzkum v této oblasti do jisté míry limitující, nicméně ne natolik jako uzavření paměťových institucí v rámci epidemiologických opatření COVID-19, za kterých příspěvek vznikl. Z tohoto důvodu se příspěvek opírá pouze o soubor faksimilií velmi vysoké kvality vydaný PŘF UK roku 2018 obsahující jednolist, který představuje soulep tří samostatných tiskových archů, i Rychnovskou kopii (dále rovněž rukopisná kopie, zkráceno na RK) datovanou do 16. století [2]. Příspěvek se nejprve pokusí přiblížit fenomén Klaudyánovy mapy a její vazby na Jednotu bratrskou. Následně se soustředí na problematiku kopií a odlišnosti v zobrazení heraldické části a v přepisu toponym. Nakonec se příspěvek zaměří na vznik kopie v souvislosti s vlastníkem zámku v Rychnově nad Kněžnou.

2. Klaudyánův jednolist s mapou Čech, jeho vznik a význam

Originál jednolistu byl vyhotoven v říšském Norimberku ve velmi malém nákladu, jak ostatně dosvědčuje ojedinělost dochovaného exempláře. Před vlastním vydáním proběhlo v nepřítomnosti autora cenzurní řízení, v němž byl obsah předloženého dokumentu shledán nezávadným a jeho tisk byl povolen. Norimberk 15. a 16. století je považován za centrum německé renesance, a to i v počátcích reformace, kterou město přijalo roku 1525, tedy až několik let po vytištění Klaudyánova díla, jehož autor byl v usnesení městské rady označen jako kulhavý pikhart. Z předchozích výzkumů rovněž víme, že Klaudyán byl považován za osobu potenciálně nebezpečnou a při svém dalším pobytu v Norimberku měl být sledován a kontrolován z hlediska osobních i obchodních kontaktů [1].

Obsahová náplň jednolistu, tj. v tomto případě její geografická část, byla převzata do jednoho z nejznámějších

děl encyklopedického charakteru své doby. Toto dílo Sebastiana Münstera, zaměřené na popis dosud známého světa, se nazývalo *Cosmographia* s podtitulem *Beschreibung aller Laender*. Kosmografie byla poprvé vydána německy roku 1544 a v následujících letech se dočkala řady opakovaných vydání i překladů do národních jazyků včetně francouzštiny, italštiny a češtiny. Klaudyánova mapa Čech se tak díky *Cosmographia* velmi rychle dostala do širšího povědomí, což napomohlo vzniku jejích tištěných kopií a derivátů.

Náplň jednolistu Klaudyánovy mapy Čech je však velmi cenná rovněž z hlediska ikonografického a jako celek byla několikrát s menšími úpravami vydána, a to i v době zcela nedávné ve formě faksimile s doprovodným textem. Tištěným derivátům Klaudyánova původního díla, původně tištěnému ze tří tiskových desek a až následně slepenému v jeden celek, bylo věnováno již velmi mnoho studií a v době nijak vzdálené rovněž i výstava spojená s již zmíněným faksimile se všemi dostupnými mapami odvozenými do počátku devatenáctého století [3].

3. Problematika kopistických děl

V raném novověku kopie vznikaly z větší části opisováním a Klaudyánův jednolist s mapou Čech se rovněž stal předlohou pro několik kopistických děl. Tato díla jsou datována do šestnáctého století a do poloviny století sedmáctého a dochovala se v podobě jedinečných exponátů zhotovených rozličnými technikami. Jejich uchování či samotná historie vzniku jsou provázeny jen kusými informacemi, které nalézáme jako zmínky tu a tam se objevující v bibliografii Klaudyánovy mapy Čech. Jedním z novějších příspěvků týkajících se rukopisných kopií je článek Tomáše Grima [4], který přebírá informace ze známé studie Bohuslava Šimáka z roku 1950 [5] a aktualizuje je poznámkou o nedohledání jednoho z uvedených exemplářů.

Dle Šimákovy studie, která vznikla k výročí Vojenského zeměpisného ústavu v Praze jako doprovodný text k vydání barevné kopie již zmíněného unikátu, jsou známy právě tři rukopisné kopie. Z těch se dochovaly dvě na úze-

mí dnešní České republiky a jedna na území Slovenska. České kopie byly roku 2018 vydány v podobě faksimilí o rozměrech 58 x 137,5 cm [2] odpovídajícím kopii ve vlastnictví rodiny Kolowrat-Krakowských deponované na zámku Rychnov nad Kněžnou a dále olejomalbě ze 17. století o rozměrech 73 x 143 cm, kterou do sbírek Národního muzea roku 1827 věnovala hraběnka Šliková [2]. Poslední kopii o rozměrech 64 x 126 cm byla Šimákovou studií přisouzena lokalita uchování Dolný Kubín na Slovensku [5]. Podle novějšího Grimova příspěvku z roku 2013 se nepodařilo tuto kopii dohledat [4]. Současný stav bádání v tomto směru je stejně neutěšený jako před osmi lety. Historický fond Čaplovičovej knižnice Oravského múzea v Dolnom Kubíne, který od roku 1839 shromažďuje sbírky inkunábulí, starých tisků a dalších vzácných děl včetně map, čítá více než 1600 jednotek. Veškeré tyto jednotky již byly zpracovány a s naprostou jistotou se mezi nimi žádná kopie Klaudyánovy mapy nevyskytuje a o existenci této kopie se v instituci žádné informace nedochovaly [6]. Pochopitelně nelze vyloučit, že by se mapa mohla nacházet v soukromé sbírce. Pokud Bohuslav Šimák mapu v takovéto sbírce skutečně našel, mohla by, vzhledem k vnitropolitickému vývoji tehdejšího Československa, být přemístěna do některé z paměťových institucí v regionu či na národní úrovni. A tak stále ještě existuje možnost, byť malá, že tato kopie bude jednou nalezena.

4.

Rychnovská kopie Klaudyánova jednolistu s mapou Čech a její heraldické odlišnosti

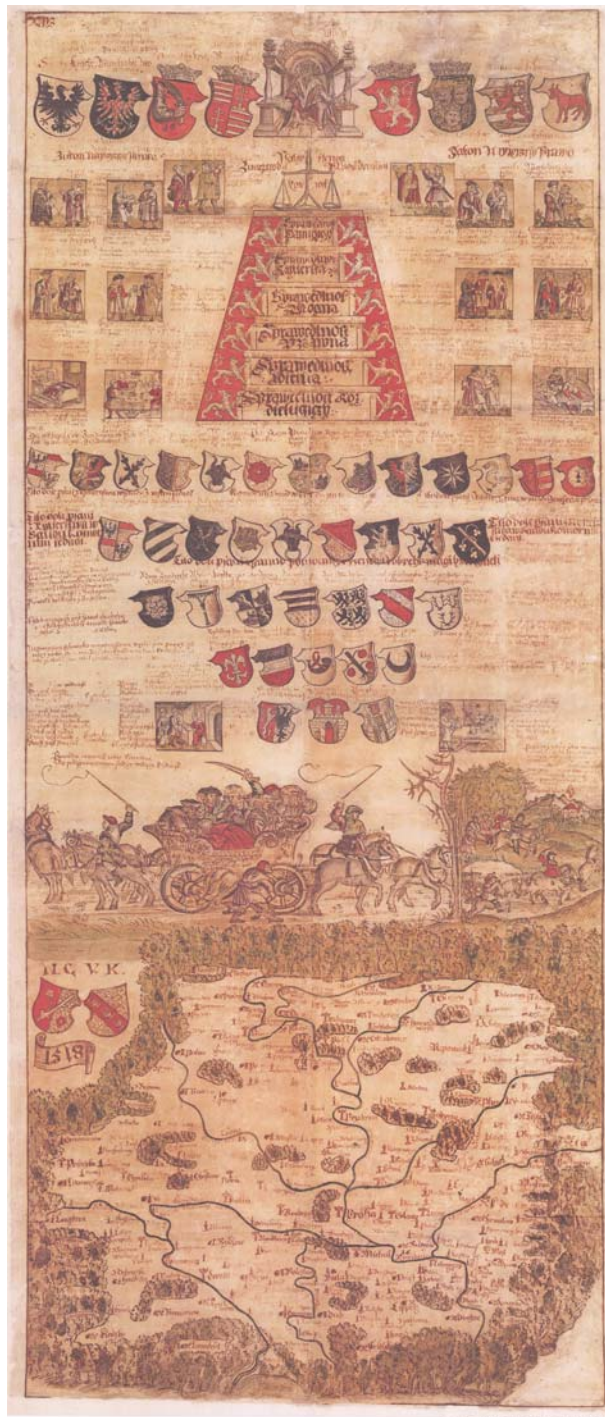
O existenci rychnovské kopie však pochybovat nelze a je možné ji v tomto případě v podobě faksimile podrobit výzkumu. Vizualně se jedná o velmi zdařilé dílo, které při bližším zkoumání vykazuje několik odchylek od předlohy. Dle souboru faksimilí představuje RK kolorovanou perokresbu na papíře podlepeném plátnem o rozměrech listu 144,7 cm na výšku a 62,5 cm na šířku [2], což je v rozporu s již zmíněným Šimákovým popisem, na což upozornil již Tomáš Grim [4]. Ovšem při porovnání s jednolistem o rozměrech 126 x 64 cm je patrný rozdíl, který lze alespoň částečně vysvětlit dochováním originálu s horním a spodním okrajem, zatímco obě strany jsou oříznuté až k samotnému textu (obr. 1). Rukopisná kopie ohraničuje kresbu rámcem s okraji a rovněž obsahuje text v horní části tisku v místech, na kterých se na originálu dochovaly pouze fragmenty slov.

Zásadní odlišnosti se objevují v porovnání heraldické části jednolistu s RK. Rozdíl nalézáme rovněž v sytosti použitých pigmentů. Na rozdíl od sytých barev originálu, které si i po staletích uchovaly svůj jas a intenzitu, barvy kopie jsou bledé a zdaleka nedosahují barevné škály originálu. To lze v případě RK vysvětlit použitím duběnkového inkoustu, který nedosahuje vysoké intenzity barev a časem má tendenci blednout, což není po restaurátorském zásahu tolik patrné. Jediný dochovaný výtisk Klaudyánovy mapy je velmi dobře znám a byl již mnohokrát popsán včetně heraldické části a jejích odchylek a nepřesností [1], nicméně není na škodu připomenout rozložení znaků alespoň číselně. Nalézají se v šesti řadách (8, 13, 9, 7, 5 erbů a 3 městské znaky), přičemž se první řada erbů odlišuje prostоровým uspořádáním i velikostí. Tuto řadu tvoří erby související s panovnickou intitulací Ludvíka Jagellonského, který je vyobrazen uprostřed řady. Zbývajících pět řad tvoří kompaktnější celek, který zobrazuje erby mnohem menší velikosti.

Kopie působí velmi precizním dojmem, nicméně odchylky v tinkturách lze nalézt i v první řadě erbů (viz tab. 1). První erb heraldicky vpravo, tj. z pohledu pozorovatele vlevo, náleží k intitulaci panovníka jako knížete slezského. Erb na jednolistu nese na zlatém poli černou orlici s perisoniem, na RK není pole barevně vyvedeno. Druhý erb zleva s moravskou orlicí na modrém poli patří markrabí moravskému. Pole je na RK vyvedeno černě. Třetí erb, dalmatského krále, se odlišuje barevností koruny v klenotu, v RK jsou některé drahokamy vybarveny červeně, obdobně jako je tomu u čtvrtého erbu patřícímu uherskému králi. Na tomto čtvrceném erbu na RK chybí v poli 2. a 3. rovněž zelená barva trojvrší. Pátý erb náleží českému králi a na RK byl rovněž kolorován drahokam v klenotu, tj. v tomto případě na koruně. Výraznější odchylku nalézáme na erbu lucemburského knížete, na kterém se tři lví hlavy (v pozici 2,1) nalézají namísto modrého opět na černém, téměř vybledlém poli. Poslední dva erby v řadě nesou obdobné rysy záměn. Erb chorvatského krále je na RK vyobrazen v podobě červeného lva ve skoku, který je umístěn na štítu se třemi černými břevny na nekolorovaném poli namísto modrých břeven na stříbrném poli známých z jednolistu. Erb lužického markrabího se na RK objevuje v podobě stojícího červeného býka na nekolorovaném poli namísto na zlatém. Erb se objevuje v podobě bez zelené paty štítu, kterou známe ze sdruženého erbu Lužice, kde je býk umístěn na stříbrném poli.

Uprostřed řady erbů se nachází vyobrazení panovníka sedícího na trůnu (obr. 2). Původní Klaudyánův tisk znázorňuje mladého vladaře s dlouhými bohatými vlasy zahaleného dlouhým pláštěm, jehož barvu lze považovat za zlatou, a s výrazným hermelínovým límcem. Postava vladaře obutá do černých nízkých bot s páskem přes nárt se opírá o zeleně dekorovanou část trůnu. Na RK se objevuje o něco starší postava v červeném plášti a bílých botách, která se opírá o nekolorovaný trůn.

První pás erbů (viz tab. 2) umístěný pod hierarchií spravedlnosti zobrazuje erby třinácti významných šlechticů, z nichž prvním zleva je Děpold Popel z Lobkovic a na Bílíně. Tento erb se na RK odlišuje pouze nižší kvalitou zpracování a nekolorováním perisonia i zbroje. Následuje erb Jana Novohradského z Kolowrat, na kterém není stříbro-červeně polcená orlice s perisoniem umístěna na pole modré ale černé. Třetí erb Petra Berky z Dubé a čtvrtý erb Jana z Vartenberka se opět odlišují pouze vyvedením tinktur, kdy kov, v tomto případě zlatý, není na RK znázorněn. Následující erb Viléma z Pernštejna na Helfštýně je na RK vyobrazen opět na nekolorovaném poli, přičemž hlava zubra má v nozdách umístěn řídce šrafovaný kruh. Dle legendy se jedná o houžev. Ta působí téměř prázdným dojmem, zatímco na jednolistu je zobrazena s velmi hustým šrafováním vytvářejícím dojem plnosti předmětu, který je umístěn na zlatém poli. Erb Petra z Rožmberka nacházíme na originálním tisku vyobrazen v podobě velmi dekorativní pětিলisté červené růže na stříbrném poli s výrazným damaskem. Na RK pole není kolorováno, ovšem i přesto se autor pokusil o naznačení damasku. Prostřední čtvrcený štít náleží Zdeňku Lvů z Rožmitálu. Namísto prvního a čtvrtého zlatého pole s kančí hlavou orientovanou do štítu se na RK setkáváme s nekolorovaným polem, zatímco zlatí lvi ve skoku orientovaní rovněž do středu štítu se namísto na druhém a třetím modrém poli nacházejí na silně vybledlém poli černém. Následuje erb Jaroslava ze Šelemberka, z Kosti a na Přerově nesoucí kančí hlavu na zlatém poli, která je na RK umístěna na nekolorovaném poli. Erb Jiřího Bezručického z Kolowrat, na deváté pozici, znázor-

Obr. 1 Porovnání náhledu Klauzyánovy mapy Čech (vlevo) a Rychnovské rukopisné kopie (foto: Mapová sbírka PŘF UK)

ňuje na modrém poli červeno-stříbrně polcenou orlici s perisoniem, která se na RK nachází na černém poškozeném poli, na kterém na některých místech prosvítá modrá barva, což upozorňuje na možnost pozdější retuše. Mírné poškození na RK vykazuje také erb Ladislava ze Šternberka a na Bechyni, na kterém se nachází zlatá osmicípá hvězda. Na RK ji lze nalézt opět bez kovu na černém poli s místy prosvítající modrou barvou. Další erb v řadě náleží Kryštofovi ze Švamberka a na Boru. Tento erb nese na RK opět známky poškození. To vykazuje zejména figura v podobě labutě na nekolorovaném poli. Bez kovu na RK lze nalézt

i poslední dva erby v řadě, které patří Jindřichu Švihovskému z Rýzmburka a na Horažďovicích a Sebastianu Weitmillerovi z Weitmille a na Chomutově.

Další pás (viz tab. 3), nalézající se bezprostředně pod předchozím, zobrazuje erby devíti členů komorního soudu království českého. Na prvním místě zprava se setkáváme s erbem Václava Popela z Lobkovic a na Zbirohu, který je na RK opět vyobrazen bez tinktury v poli. V tomto případě se na čtvrceném štítu nesetkáváme v prvním a čtvrtém poli s černou orlicí s perisoniem na stříbrném poli a s tzv. červenou hlavou ve druhém a třetím rovněž stříbrném poli.

Tab. 1 Srovnání erbů 1. řady

Erby z 1. řady	Klaudyánův tisk	Rychnovská rukopisná kopie
Slezský kníže	Černá orlice s perisoniem na zlatém poli.	Černá orlice s perisoniem na nekolorovaném poli.
Markrabí moravský	Moravská orlice na modrém poli.	Moravská orlice na černém poli.
Dalmátský král	Rámě svírající zbraň na červeném poli, v klenotu zlatá koruna s drahokamy.	Rámě svírající zbraň na červeném poli, v klenotu zlatá koruna s částečně kolorovanými drahokamy - červeně.
Uherský Král	Čtvrcený erb v 1. a 4. poli sedmkrát stříbrno-červeně dělený, ve 2. a 3. poli zelené trojvrší z něhož vystupuje dvojramenný kříž, v klenotu zlatá koruna s drahokamy.	Čtvrcený erb v 1. a 4. poli sedmkrát stříbrno-červeně dělený, ve 2. a 3. poli nekolorované trojvrší z něhož vystupuje dvojramenný kříž, v klenotu zlatá koruna s částečně kolorovanými drahokamy - červeně.
Český král	Stříbrný dvouocasý lev ve skoku na červeném poli, v klenotu zlatá koruna s drahokamy.	Stříbrný dvouocasý lev ve skoku na červeném poli, v klenotu zlatá koruna s 1 kolorovaným drahokamem.
Charvátský král	Tři lví hlavy v pozici 2,1 na modrém poli, v klenotu zlatá koruna s drahokamy.	Tři lví hlavy v pozici 2,1 na černém poli, v klenotu zlatá koruna s částečně kolorovanými drahokamy - červeně.
Lucemburský kníže	Červený dvouocasý lev ve skoku na stříbrném poli se třemi modrými břevny.	Červený dvouocasý lev ve skoku na stříbrném poli se třemi nekolorovanými břevny.
Lužický markrabí	Červený stojící býk na zlatém poli.	Červený stojící býk na nekolorovaném poli.

Obr. 2 Znáznornění vladaře na faksimile Rychnovské kopie (foto: Mapová sbírka PŘF UK)

Tab. 2 Rozdíly v erbech vyobrazených v druhé heraldické řadě

Vlastníci erbů vyobrazených v 2. řadě	Klaudyánův tisk	Rychnovská rukopisná kopie
Děpold Popel z Lobkovic a na Bílině	Čtvrcený erb nese v 1. a 4. poli černou orlici ve zlaté zbroji se zlatým perisoniem, 2. a 3. stříbrné pole nese červenou figuru, tzv. hlavu pole.	Čtvrcený erb nese v 1. a 4. poli černou orlici beze zbroje a s nekolorovaným perisoniem, 2. a 3. nekolorované pole nese červenou figuru, tzv. hlavu pole.
Jan Novohradský z Kolovrat	Polcená stříbrno-červená orlice ve zlaté zbroji a s perisoniem na modrém poli.	Polcená orlice s perisoniem kolorovaná pouze v červené polovině se nachází na černém poli.
Petr Berka z Dubé	Dvě černé zkřížené ostrve na zlatém poli.	Dvě černé zkřížené ostrve na nekolorovaném poli.
Jan z Vartnberka	Zlato-černě polcený štít.	Kolorována pouze černá polovina.
Vilém z Pernštejna na Helfštýně	Černá zubří hlava na zlatém poli.	Černá zubří hlava na nekolorovaném poli.
Petr z Rožmberka	Rudá pětilistá růže na stříbrném poli.	Rudá pětilistá růže na nekolorovaném poli.
Zdeněk Lev z Rožmitálu	Čtvrcený erb nese v 1. a 4. zlatém poli černou kančí hlavu a ve 2. a 3. modrém poli zlatého lva ve skoku.	Čtvrcený erb nese v 1. a 4. zlatém poli černou kančí hlavu a ve 2. a 3. nekolorovaném poli zlatého lva ve skoku.
Jaroslav ze Šelemběrka	Černá kančí hlava na zlatém poli.	Černá kančí hlava na nekolorovaném poli.
Jiří Bezdrůžický z Kolowrat	Červeno-stříbrně polcená orlice se zlatými pařáty a perisoniem na modrém poli.	Červeno-nekolorovaná polcená orlice s perisoniem na černém poli.
Ladislav ze Šternberka	Zlatá šternberská hvězda na modrém poli.	Nekolorovaná osmicípá hvězda na černém poli.
Kryštof ze Švamberka	Stříbrná labuť na zlatém poli.	Nekolorovaná labuť na nekolorovaném poli.
Jindřich Švihovský	Polcený štít, pravé pole červené levé pětkrát stříbrno-červeně polceno.	Polcený štít, pravé pole červené levé pětkrát polcen, kolorováno pouze červeně, stříbrná místa vynechána.
Sebastian Weitmiller z Weitmille	Stříbrný mlýnský kámen na červeném poli.	Nekolorovaný mlýnský kámen na červeném poli.

Tab. 3 Rozdíly v erbech vyobrazených ve třetí heraldické řadě

Vlastníci erbů vyobrazených v 3. řadě	Klaudyánův tisk	Rychnovská rukopisná kopie
Václav Popel z Lobkovic	Čtvrcený erb nese v 1. a 4. poli černou orlici ve zlaté zbroji se zlatým perisoniem, ve 2. a 3. stříbrné pole nese červenou figuru, tzv. hlavu pole.	Čtvrcený erb nese v 1. a 4. poli černou orlici beze zbroje a s nekolorovaným perisoniem, ve 2. a 3. nekolorované pole nese červenou figuru, tzv. hlavu pole.
Michal Slavata z Chlumu	Tři šikmá zlatá břevna na modrém poli.	Tři šikmá nekolorovaná břevna na černém poli.
Bedřich, purkrabí z Donína	Dvě černá zkřížená paroží na modrém poli.	Dvě nekolorovaná zkřížená paroží na černém poli.
Jindřich Sezima z Ústí	Černá vítkovská růže na zlatém poli.	Černá vítkovská růže na nekolorovaném poli.
Vojtěch z Pernštejna	Černá zubří hlava na zlatém poli.	Černá zubří hlava na nekolorovaném poli.
Kunrát z Krajku	Stříbrno-červeně kosmo dělený štít.	Kosmo dělený štít kolorován pouze v červené polovině.
Vilém z Illburku	Stříbrný lev vynikající ze stříbrných hradeb na modrém poli.	Nekolorovaný lev vynikající ze nekolorovaných hradeb na černém poli.
Jan Křinecký z Rohova	Dvě černé zkřížené ostrve na zlatém poli.	Dvě černé zkřížené ostrve na nekolorovaném poli.
Jan Ledecký z Řičan	Zlatá figura v podobě trojlistu na třech výhoncích vyrůstajících z větve na modrém poli.	Nekolorovaná figura v podobě trojlistu na třech výhoncích vyrůstajících z větve na černém poli.

Tab. 4 Rozdíly v erbech vyobrazených ve 4. řadě - Páni a pomocníci obecného dobrého

Vlastníci erbů vyobrazených v 4. řadě	Klaudyánův tisk	Rychnovská rukopisná kopie
Adam Hradecký z Hradce	Stříbrná pětilistá růže na modrém poli.	Nekolorovaná růže na černém poli.
Vilém Kostka z Postupic	Černé hrábě na zlatém poli.	Černé hrábě na nekolorovaném poli.
Jan Zajíc z Házmburka	Čtvrcený štít, v 1. a 4. modrém poli zlatý zajíc ve skoku ve 3. a 4. zlatém poli kančí hlava.	Čtvrcený štít, v 1. a 4. černém poli nekolorovaný zajíc ve skoku ve 3. a 4. nekolorovaném poli kančí hlava.
Ludvík Zajímač z Kunštátu	Štít vodorovně dělený na dvě části, v 1. polovině dvě stříbrná břevna na černém poli, 2. polovina stříbrná.	Štít vodorovně dělený na dvě části, v 1. polovině dvě nekolorovaná břevna na černém poli, 2. polovina stříbrná.
Jan z Valdštejna	Čtvrcený štít, v 1. a 4. modrém poli zlatý lev ve skoku ve 3. a 4. zlatém poli modrý lev ve skoku.	Čtvrcený štít, v 1. až 4. poli černý lev ve skoku na nekolorovaném poli.
Karel ze Šumberka	Erb třikrát kosmo červeno-stříbrně dělený.	Erb třikrát kosmo dělený. Kolorován jen v červeném dělení, kov nekolorován.
Wolf z Gutštejna	Tři černé parohy v pozici 2, 1 na zlatém poli.	Tři černé parohy v pozici 2, 1 na nekolorovaném poli.

Typickou záměnu modré za černou nalézáme také u následujících tří erbů. Druhý v řadě patří Michalu Slavatovi z Chlumu a na Kostelci, jehož heraldická figura v podobě tří šikmých zlatých břevna nespočívá na modrém ale opět na černém poli. Třetí erb Bedřicha, purkrabího z Donína a na Dražicích, nese na RK znaky poškození. Namísto dvou překřížených černých paroží na modrém poli se setkáváme vzhledem k poškození s nezřetelnou heraldickou figurou na poli černém. Heraldicky vlevo umístěný erb Jindřicha Sezimy z Ústí a na Ústí zobrazuje na RK namísto modré pětilisté dekorativní růže na zlatém poli růži černou na poli nekolorovaném. Rovněž prostřední erb v řadě, který je připsán Vojtěchovi z Pernštejna a na Helffenburku, nejvyššímu hofmistru království českého, nese zubří hlavu namísto na zlatém na nekolorovaném poli. Tuto typickou záměnu lze nalézt také u zbývajících erbů v řadě, tj. v případě stříbro-červeného kosmo děleného erbu Kunráta z Krajku a na Mladé Boleslavi, dále u stříbrného lva na modrém poli vynikajícího ze stříbrných hradeb na erbu Viléma z Illburku a na Rohově, rovněž v případě zkřížených černých ostrví na zlatém poli v erbu Jana Křiševského z Ronova a na Kuncberku, stejně jako v případě posledního erbu Jana Ledecského z Říčan a na Ledči. Zde byla již na jednolistu zaměněna zlatá figura v podobě trojlístu za tři výhonky vyrůstající z větve situované na modrém poli, na což upozornil již P. Pokorný [1].

V případě posledních tří pásů přinášejících erby pomocníků obecného dobrého je znatelná preciznost v zobrazení, přesto se setkáváme s jednou výraznou odchylkou od předlohy. První z těchto pásů (viz tab. 4) přináší na prvním místě erb Adama Hradeckého z Hradce. Opět se setkáváme se záměnou zlaté pětilisté růže v dekorativním provedení za nekolorovanou a rovněž modrého pole za černé. Také černé hrábě na zlatém poli v erbu Viléma Kostky z Postupic, nejvyššího mincmistra království českého, se na RK objevují na nekolorovaném poli. Třetí erb v řadě, náležející Janu Zajíci z Házmburka a na Budyni, je na RK mírně poškozen. Čtvrcený erb se zlatým zajícem ve skoku na prvním a čtvrtém modrém poli a s kančí hlavou na zlatém druhém a třetím poli byl upraven dle předchozího usu, kdy kovy nejsou kolorovány a modrou nahradila černá. Dělený

erb Ludvíka Zajímače z Kunštátu a na Klášterci je na RK opět částečně nekolorován. Výrazná chyba se objevuje na čtvrceném erbu Jana z Valdštejna a na Krupce, který na jednolistu v prvním a čtvrtém modrém poli nese figuru v podobě zlatého lva ve skoku, a naopak modrého lva na druhém a třetím zlatém poli. Na RK je vyobrazen čtvrcený erb s totožnou figurou černého lva na nekolorovaném poli (obr. 3). Poslední dva erby v řadě, tj. Karla ze Šumberka a na Trutnově s třikrát kosmo červeno-stříbrně děleným polem a Wolfa z Gutštejna a na Petrusburku se třemi černými parožími (v pozici 2,1) na zlatém poli, jsou na RK vyobrazeny bez kolorování tinktur.

Předposlední pás zobrazuje pouze pět erbů (viz tab. 5), u kterých se kromě vypuštění kovu nesetkáváme s další výraznou odchylkou. Dle předpokladu nacházíme pouze vystínovanou stříbrnou lilii Radslava Beřkovského ze Šebířova na červeném poli, dvakrát dělený černo-stříbrno-červený štít Zdeňka z Lípy a na Lichtenburku rovněž bez naznačení kovu, černou trubku s rudým popruhem na zlatém poli také bez naznačení kovu na erbu Jindřicha Hložka ze Žampachu a na Březnici a rovněž černý kmen s kořeny, z něhož vyrůstají tři červená jablka, na zlatém erbu Oppela z Fictumu a na Novém Šumberku opět bez kovu. Posledním v řadě zůstává černý půlměsíc s rohy vzhůru na zlatém poli opět na RK bez kolorování pole na erbu Viléma z Vřesovic a na Doubravě.

Také v posledním pásu na RK se nenalézají kolorované kovy (viz tab. 6). Jedná se o městské znaky reprezentující šepmistra kutnohorského a pak purkmistry staroměstského a žateckého. Záměnu kovu za nekolorované pole lze vysvětlit absencí vhodných pigmentů nebo také určitou neustáleností v kolorování znakové výzdoby starých tisků i rukopisů. Jak naznačuje již zmiňovaná Pokorného studie, která poukazuje na odlišnosti v kolorování v jednotlivých exemplářích Hájkovy kroniky, jednoho z největších heraldických souborů na našem území, kde barevnost výrazně kolísá i v případě nejznámějších rodů, záleželo na znalostech a informovanosti autora díla, autora kolorování a v našem případě kopisty [1]. Záměna modrých polí za černá nemusí pocházet přímo z doby vzniku, ale může být až mnohem pozdější. Tato pole jsou většinou velmi

Obr. 3 Erb Jana z Valdštejna bez tinktur a kovu v poli, faksimile Rychnovské kopie (foto: Mapová sbírka PŘF UK)

intenzivních sytých barev a v některých případech lze i na faksimile pod začerněním pozorovat prosvítající modrou barvu.

Prozatím nebyly zmíněny dva k sobě nakloněné štíty s doprovodnými iniciálami. Ty nacházíme na levém horním rohu mapové části, tj. z pohledu pozorovatele. Jedná se o tiskařské znaky přisuzované Mikuláši Klaudyánovi a Andreasi Kaschauerovi neboli Ondřeji Košickému. Na problematiku určení druhého ze jmenovaných znaků upozorňoval již ve 30. letech minulého století Karel Kuchař ve společné studii s Ivanem Honlem [7]. Na počátku 80. let 20. století věnovala této problematice velkou pozornost Mirjam Bohatcová [8]. Pravděpodobně nejnověji byly poznatky bádání o Klaudyánově mapě Čech zveřejněny Evou Novotnou v podobě výstavy a faksimile s textem věnované pětistému výročí vydání tohoto výjimečného díla [3]. Oba erby nadepsané pouze iniciálami spojuje červená barva se stříbrem. V případě Klaudyánova erbu se jedná o haluz se dvěma výhonky zakončenými květy na polceném červeno-stříbrném poli. Barva květů je kontrastní, tj. stříbrný květ je zakreslen na rudém a červený květ na stříbrném poli. Znak přisuzovaný Ondřeji Košickému nese tři stříbrné heraldické figury na kosém červeném břevně umístěném na stříbrném poli. Na RK se opět setkáváme s příslušnými částmi erbů bez kolorování, ale zato s precizně překresle-

Tab. 5 Rozdíly v erbech vyobrazených v 5. heraldické řadě

Vlastníci erbů vyobrazených v 5. řadě	Klaudyánův tisk	Rychnovská rukopisná kopie
Radslav Beřkovský ze Šebířova	Stříbrná lilie na červeném štítě.	Nekolorovaná lilie na červeném štítě.
Zdeněk Trčka z Lípy	Dvakrát vodorovně černo-stříbrno-červeně dělený štít.	Dvakrát vodorovně dělený štít. Kolorováno pouze černé a červené dělení, kov vynechán.
Jindřich Hložek ze Žampachu	Černá trubka s červeným popruhem na zlatém poli.	Černá trubka s červeným popruhem na nekolorovaném poli.
Oppl z Fictumu	Zlatý štít nese černý kmen s kořeny a se třemi červenými jablky.	Nekolorovaný štít nese černý kmen s kořeny a se třemi červenými jablky
Vilém z Vřesovic	Černý půlměsíc s rohy vzhůru na zlatém poli.	Černý půlměsíc s rohy vzhůru na nekolorovaném poli.

Tab. 6 Rozdíly v erbech vyobrazených v 6. heraldické řadě

Vlastníci erbů vyobrazených v 6. řadě	Klaudyánův tisk	Rychnovská rukopisná kopie
Šepmistr Kutné Hory	Červeno-stříbrně polcený štít nese černou orlici s černou zbrojí vlevo a zlatého dvouocasého lva ve skoku vpravo. Heraldické figury jsou obráceny do středu štítu. Orlice pravým pařátem svírá železko, lev svírá v předních tlapách kladívko.	Červeno-stříbrně polcený štít, který je kolorován pouze v pravé polovině, nese černou orlici s černou zbrojí vlevo a nekolorovaného dvouocasého lva ve skoku vpravo. Heraldické figury jsou obráceny do středu štítu. Orlice pravým pařátem svírá železko, lev svírá v předních tlapách kladívko.
Purkmistr Starého města Pražského	Červený štít nese zlatou hradební zeď s cimbuřím a třemi věžemi. Brána s vytaženou mříží je otevřena.	Červený štít nese nekolorovanou hradební zeď s cimbuřím a třemi věžemi. Brána s vytaženou mříží je otevřena.
Purkmistr města Žatce	Stříbrný štít nese zlatou hradební zeď s cimbuřím a třemi věžemi a branou s vytaženou mříží. Prostřední věž nese červený kolčí štít se stříbrným dvouocasým lvem ve skoku.	Nekolorovaný štít nese nekolorovanou hradební zeď s cimbuřím a třemi věžemi a branou s vytaženou mříží. Prostřední věž nese červený kolčí štít s nekolorovaným dvouocasým lvem ve skoku.

ným damaskováním. Součástí rohové výzdoby je také stuha s datací: „1518“, u které se na RK nachází třetí číslice převrácená.

Heraldická část jednolistu je z důvodu požáru zemských desek jedním z mála historických pramenů, podle nichž lze rekonstruovat jedno z konkrétních zasedání zemského soudu v období 1515 až 1517 [9]. Po ní následuje střední alegorická část s vyobrazením vozu a dále kartografická část zabírající přibližně jednu třetinu tisku. Při srovnání s RK tvořenou souvisle je zcela patrné sesazení dvou na sebe ne zcela navazujících částí jednolistu, tj. florální výzdoby ve spodní části alegorií vozu a horního rámce mapy tvořeného lesním porostem.

5. Rychnovská kopie Klaudyánova jednolistu s mapou Čech a její odlišnosti v kartografické části

Kartografická část RK na zkoumaném faksimile je méně zřetelná než na jednolistu a v některých místech bohužel nečitelná (obr. 4). Pokud zůstaneme u lesního porostu zakresleného do mapy na RK a jednolistu a zaměříme-li se na přesnost kresby, zjistíme výraznější odchylky u lesního porostu zakresleného mezi Mělníkem a Nymburkem, který je na jednolistu mnohem rozsáhlejší a o něco západněji. Další odchylkou RK je zvýraznění obrysů lesních porostů, které nalzáme pouze na některých místech.

Vodní toky byly na RK překresleny velmi přesně. Výjimku v tomto případě tvoří tok řeky Labe v úseku Jilemnice-Hradec Králové, kde je zřetelný odklon na jihovýchod.

Velmi překvapivou odlišností RK je naprostá absence mílových značek, které na jednolistu vymezují vzdálenosti mezi vybranými sídly. Tímto značením se obdobně jako orientací k magnetickému jihu, která sloužila ke snazší manipulaci s mapou a orientací v prostoru pomocí kompasu a kapesních slunečních hodin, zabýval Karel Kuchař [7]. Tomu se na základě zkoumání originálu podařilo zjistit, že mílové značky jsou jeho součástí a nebyly doplněny až později [7]. Absence těchto značek na RK tedy vypovídá o záměru kopisty. Lze tedy zvážit možnost, že tato kopie nevznikla za účelem cestování, ale s velkou pravděpodobností za účelem jiným. Pokud by kopie měla sloužit k orientaci v prostoru, a to k pouhému plánování cest či k cestování samotnému, bylo by vhodnější překreslit pouze mapu s mílovými značkami a zbytek předlohy již neopisovat.

V případě Rychnovské kopie se jedná o rukopisnou kopii. K této skutečnosti je potřeba přihlížet a drobné odchylky ponechat stranou. Při porovnání originálního Klaudyánova tisku a rukopisné kopie georeferencováním v programu ArcGIS (obr. 5) byla zjištěna střední kvadratická chyba 111,294 m, která vypovídá o přesnosti a důslednosti kopisty. Již rozdíly v rozměrech předlohy a kopie vyloučily vznik mapy metodou propichování, zatímco vodící linie a pomocné čáry vypovídají o zcela jiné metodě vzniku. Ze způsobu, jakým jsou jednotlivé prvky na mapě rozmístěny, je zřejmé, že kopista nejdříve překreslil hraniční lesy, k čemuž mu pomohl již zmíněný rámec, který byl později vytažen inkoustem. Tento rámec při procesu vzniku kopie pomáhal k lepšímu rozvržení prostoru. Dále byly překresleny vodní toky a až následně zanesen vnitřní lesní porost. Teprve v okamžiku, kdy byl kopista spokojen se

Obr. 4 Srovnání faksimile Klaudyánova tisku (intenzivní barvy) a Rychnovské rukopisné kopie georeferencováním v programu ArcGIS (archiv autorky)

Obr. 5 Georeferencování v programu ArcGIS detail toku Labe (Klaudyánova mapa intenzivních barev a Rychnovská rukopisná kopie s méně zřetelným duběnkovým inkoustem) (archiv autorky)

Obr. 6 Překreslení toponym a jejich značení na faksimile Rychnovské rukopisné kopie (foto: Mapová sbírka PŘF UK)

směrem tahů, zvýraznil je silnými liniemi. O tomto postupu svědčí pomocné tahy, které se dochovaly na několika místech. Pravděpodobně nejzřetelnější nalézáme v zákrutu Vltavy mezi Milevskem a Zvíkovem. Kopista se následně pokoušel zachytit rozložení sídlišť a překreslení značení, ke kterým až následně dopsal text s využitím zbyvajících prostoru. Některá místní jména jsou pečlivě přepsána

výraznými písmeny, zatímco jiná jsou malá až drobná a vzhledem k tomu i špatně čitelná. V některých případech jednotlivá místní jména svými literami do sebe navzájem zasahují, například Dobruška a Hradiště, nebo také vstupují do samotné kresby, například označení hradu Rožmberk zasahuje až do hraničního hvozdů a tak podobně. Srovnáme-li RK s tištěným jednolistem, je nutné tisku přiznat lepší čitelnost a až na poškozenou část, kde došlo zcela ke ztrátě obsahu, také lepší stav dochování, neboť jak již bylo zmíněno výše, RK je místy vybledlá a poškozená. Shodou okolností je RK hůře čitelná také v místech, kde je poškozen i jednolíst. Po důkladném porovnání a prozkoumání faksimile RK je potřeba upozornit na nepřesnost v zakreslení polohy sídel Warthumberg (Stráž pod Ralskem) a Yablonna (Jablonné v Podještědí). Na Klaudyánově tisku je Stráž zakreslena na jihozápad od Jablonné, zatímco na RK jsou vedle sebe. Další odchylku nalézáme u hradů Točník a Žebrák, které jsou na RK umístěny mnohem jižněji než na jednolístu. V případě RK se objevuje sídlo Horzicze (Hořice), které se nenalézá na tištěném předloze, ale lze ho nalézt na mladších derivátech Klaudyánovy mapy.

V samotném přepisu místních jmen se objevuje množství rozdílů mezi jednolístem a RK (obr. 6). Tab. 7 podchycuje pouze sídla s rozdílným přepisem na rychnovské kopii, která prošla restaurátorským zásahem roku 2013, oproti jednolístu zkoumaném rovněž z faksimile [4].

6.

Rychnovská kopie Klaudyánova jednolístu s mapou Čech a její vztah k rychnovskému panství

Rychnovská rukopisná kopie pro vyblednutí duběnkového inkoustu a pravděpodobně také mechanické poškození obsahuje množství textu, který z faksimile není dobře čitelný. Obdobná bílá místa však nalézáme také, po-

kud si položíme otázky týkající se vzniku kopie a jejího dochování. Jak již bylo zmíněno tištěný jednolist sice prošel cenzurou v Norimberku ještě před přijetím reformace, ale vzhledem k autorství Mikuláše Klaudyána je již od svého vzniku úzce spojován s Jednotou bratrskou a tytéž vazby

lze předpokládat také u objednavatele rukopisné kopie. Otázka vzniku jednolitu a jeho význam se bezprostředně týká také rychnovské kopie, neboť stejný důvod pořízení původního tisku do osobního vlastnictví lze předpokládat také u pořízení jeho opisu, což byl v 16. století stále

Tab. 7 Rozdíl v opisu RK oproti jednolitu

Klaudyánův jednolist	Rychnovská kopie Klaudyánova jednolitu	Dnešní název
Bielyna	Bieliēna	Bílina
Busstiehrad	Bustie[h]rad	Buštěhrad
Czerweny hrad	Czerwenij hrad	Červený Hrádek
Budiewicze	Budiewiese	České Budějovice
Sternberg	Steramberg	Český Šternberk
Dieczni	Dieczne	Děčín
Plankensstayn	Plankenstayn	Falkenštejn
Hasysstayn	Ga[.]sstayn	Hasištejn
Hanzburg	Hattzburg	Házmburk
Helssimburg	Helffmburg	Helfenburk
Hradecz Kralowe	Hradecz kralowy	Hradec Králové
Gestrzebi	Jestrzebi	Jestřebí
Kossticz	Kostia	Košťálov
Kossmberg Luze	Koss[b]erg [L]uz[e]	Košumberk u Luže
Kralowicze	Kratowicze	Kralovice
Kruczburg	Kru[cz]burg	Krucemburk
Kunžaký	Kuns[...]ky	Kunžak
Lantskron	Lansskron	Lanškroun
Lantssperg	L[aaaspe]rg	Lanšperk
Lesstny	Lesstay	Líšno
Liticze	Litieczy	Litice nad Orlicí
Bystrzicze	Bestrzicze	Nová Bystřice
O[]zgtnk	Sstornk	Oltářík (Hrádek) - pravděpodobně
Braska	Broska	Trosky
Myto wys.	Myto w	Vysoké Mýto
Zwirzeticz	Zwierzeticze	Zvířetice
Zirotin	Žer[ot]in	Žerotín
Zlaby	[S]laby	Žleby

ještě běžný způsob kopírování. Ovšem jak rukopisnou kopii, tak ani tisk samotný si vzhledem k finanční náročnosti objednávky nemohl pořídit každý a oblast potenciálních vlastníků lze s velkou pravděpodobností omezit také vazbami na Jednotu bratrskou, i když obsahová náplň tisku nemusela být vlastníkem s touto církví vůbec spojována. Klaudyánův jednolist s mapou Čech byl, jak již bylo zmíněno výše, pravděpodobně vydán v souvislosti se Svatováclavskou smlouvou z podzimu roku 1517, kdy došlo po letech různic k narovnání mezi všemi zemskými stavy, a tím byly položeny základy pokojného politického i správního rozvoje země [9]. Z toho vyplývá, že by o upomínku na tuto důležitou událost mohli mít zájem zástupci všech tří stavů, tedy páni, rytíři i města, v tomto případě tedy jejich zástupci, tj. konšelé v čele s purkmistrem, a dostatečně solventní měšťané. Ostatně, jak podle Klaudyánovy závěti víme, on sám k nim rovněž patřil [7]. Úvahy o zapojení ostatních stavů, tj. stavu panského a rytířského, do vzniku Klaudyánovy mapy či o finanční podpoře samotného vydání velmi důrazně odmítá Milan Kavalír, který se rovněž pokusil vyvrátit i převažující názor o vazbě mapy na Svatováclavskou smlouvu [10].

Pokud tedy přihlídneme ke Kavalírově tezi a vyloučíme pány a rytíře a současně vezmeme-li v potaz Klaudyánovu vazbu na městské prostředí a Jednotu bratrskou, připadá jako případný objednavatel kopie v úvahu bohatý měšťan, který buď Jednotu pouze toleroval nebo on sám byl jejím členem. Taková osoba by pak měla mít rovněž vazby na panství v Rychnově nad Kněžnou, kde se rukopisná kopie nalézá a který jí dal pojmenování. Tyto vazby na rychnovský zámek či panství by ideálně měly být vlastnické, neboť lze předpokládat, že nájemce by se následně odstěhoval i s veškerým svým majetkem.

Čeští bratři nalézali útočiště na rychnovském panství již v polovině patnáctého století za Jana mladšího z Rychnova. Jeho syn Albrecht prodal roku 1497 panství nejvyššímu hofmistru Království českého Vilému z Pernštejna, po jehož smrti přešlo roku 1521 na syna Vojtěcha. O třináct let později zdědil majetky, včetně rychnovských, jeho bratr Jan z Pernštejna. Další majitel, Jaroslav z Pernštejna, z finančních důvodů prodal roku 1556 potštejnské i rychnovské panství Arnoštovi, falckraběti rýnskému. Po jeho smrti roku 1560 panství přešlo na korunu a o sedmáct let později kupní smlouvou na Buriana Trčku z Lípy. Ten rychnovskou tvrz, která nebyla obývána od časů pánů z Rychnova, našel v dezolátním stavu a zahájil výstavbu tak zvaného trčkovského zámku. Burian Trčka z Lípy byl vůči nekatolíkům ostatně jako většina majitelů panství tolerantní. Když roku 1587 rychnovské panství koupil Kryštof Betengel starší z Neuenperka, našel zde velmi silnou komunitu Jednoty bratrské, k níž záhy konvertoval a které nechal postavit kostel Nejsvětější Trojice v Rychnově nad Kněžnou [11]. Tato stavba započala roku 1594, ale dokončena byla až Eustachem Betengelem z Neuenperka roku 1604 [12].

Vrátíme-li se k teorii o původu rychnovské kopie, je důležité vzít v úvahu rovněž skutečnost, že objednavatel či kupec zažil nebo z doslechu dobře znal poměry před Svatováclavskou smlouvou a přisuzoval této dohodě velký význam. To znamená, že by se objednávka na kopii měla uskutečnit a realizovat ještě v šestnáctém století, do kterého je ostatně rychnovská kopie datována. Nicméně s přihlídnutím k druhé dochované kopii ve formě olejomalby, která, jak již bylo zmíněno výše, pochází ze 17. století, je zřejmé, že zájem o Klaudyánovu mapu neopadl ani po několika desetiletích.

Kryštof Betengel (*1539-†1602) pocházel z bohaté pražské erbovní rodiny švýcarského původu. Zastával funkce pražského radního a následně se stal staroměstským purkmistrem. Lze tedy předpokládat, že o kopii jednolistu mohl projevit zájem za účelem reprezentativním. Pokud by kopie pořizované mapy měla sloužit k cestování, bylo by mnohem vhodnější pořídit kopii podle novější a podrobnější Crigingerovy mapy Čech, vydané roku 1568. Z důvodů praktické manipulace a snížení rizika poškození poměrně nákladného díla by bylo vhodnější vykopírovat pouze mapu jako takovou. Rovněž lze uvažovat o vlastnictví mapy jako o dědictví po Janu Betengelovi, otci Kryštofa Betengela, který do Čech přišel ze Švýcarska před rokem 1539. Jan Betengel se oženil s Evou Karbanovou z Volšan pocházející z pražské patricijské rodiny. Kdy přesně do Čech, tedy konkrétně do Prahy, přijel nebo kdy se oženil, nebylo z dostupné literatury možné zjistit [13]. Konstrukce hypotézy o vlastnictví Rychnovské kopie rodem Betengelů bohužel nemá oporu v pramenech, nicméně o ní lze uvažovat jako o možné. Ovšem vyloučit nelze ani zisk koupí, či darem některému z pozdějších či dřívějších majitelů rychnovského panství, tedy analogicky k tomu, jakým způsobem se originál jednolistu dostal do biskupské knihovny v Litoměřicích. Samozřejmě Betengeli historie rychnovského panství nekončí. Za účast v odboji bylo roku 1623 panství konfiskováno a dalšími majiteli panství se stali po řadě: císařský tajný rada a prezident dvorské komory Vincenc Muschinger z Gumpendorfu a dále biskup rosoňský a probošt vyšehradský hrabě Vincenc Zucconi Benevelli, po kterém panství zdědila královna Eleonora. Ta pak roku 1640 prodala rychnovské panství společně s dalšími majetky místokancléři Království českého Albrechtu Libštejnskému z Kolowrat, příslušníku rodu, který vlastní zámek i dnes [11].

Trčkovský zámek v Rychnově však silně utrpěl četnými požáry a roku 1639 byl Švédy vyloupen a zpusťován. Z těchto důvodů již původní stavba nevyhovovala a byla vystavěna nová na jiném místě [11]. V období rekatolizace nelze u majitelů rychnovského panství očekávat veřejně prokazované sympatie k Jednotě bratrské ovšem to ani u litoměřického biskupa, v jehož knihovně se dochoval originál Klaudyánovy mapy. Hledáme-li objednavatele rukopisné kopie z 16. století a budeme-li se držet úzkého sepeťi s Rychnovem nad Kněžnou, jeví se jako nejpravděpodobnějším Kryštof Betengel, ale nelze vyloučit ani Buriana Trčku z Lípy. Nicméně vezmeme-li v potaz požáry a osudy panství za třicetileté války, je velmi pravděpodobné, že se mapa na nový zámek v Rychnově dostala až v majetku rodu Kolowratů.

7. Závěr

Výzkum v oblasti kopií velmi často obrací zvýšenou pozornost zpět k originálním pramenům a do určité míry reviduje výsledky dosavadních výzkumů. V případě porovnání Rychnovské kopie s originálním pramenem, tedy Klaudyánovým jednolistem s mapou Čech, se ukázaly odlišnosti v tinkturách heraldické části, ovšem vzhledem k dochování tištěné mapy jako unikátu nelze určit, zda se jedná o pochybení kopisty či rozdíl v ručním kolorování původního tisku použitého jako předlohy. Velmi zajímavou indicií pro další bádání je doplnění lokality Hořovice do kopie a současně nepřenesení mílových značek, které poukazuje na to, že téma Klaudyánovy mapy a jejich derivátů a kopií není a zdá se, že ještě dlouho nebude vyčerpané.

LITERATURA:

- [1] POKORNÝ, P. R.: *K heraldické výzdobě tzv. Klaudyánovy mapy Čech*. In: Z dějin geodézie a kartografie, 2000, č. 10, s. 5-9.
- [2] *Mikuláš Klaudyán: první mapa Čech 1518 = Nicolaus Claudianus: the first map of Bohemia 1518*. 1 : 685 000. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Mapová sbírka, 2018. Monumenta Cartographica Bohemiae.
- [3] [3] NOVOTNÁ, E.: *Výstava Mikuláš Klaudyán: první mapa Čech 1518*. Mapová sbírka PFF UK, 2018. [online]. Dostupné z: <https://www.natur.cuni.cz/geografie/mapova-sbirka/aktuality/vystava-mikulas-klaudyan-prvni-mapa-cech-1518>.
- [4] GRIM, T.: *Kopie Klaudyánovy mapy Čech ze sbírek hraběcí rodiny Kolowrat-Krakowských v Rychnově nad Kněžnou*. Dobruška, 2013.
- [5] ŠIMÁK, B.: *Klaudianova mapa Čech z roku 1518: text k barev. faksimile mapy Mikuláše Klaudiany z roku 1518, vydanému při příležitosti třicátého výročí založení Vojenského zeměpisného ústavu v Praze, Praha 1950*. Informace pocházejí z korespondence s vedoucí oddělení Literárnovedného oddělení Čaplovičovej knihnice Mgr. Katarínou Ileninovou, 13. 8. 2020. Domněnka o soukromé sbírce rovněž.
- [7] HONL, I.-KUCHAŘ, K.: *Mikuláš Claudianus: Mapa Čech z roku 1518: text k listu 1 a 1a*. Praha: Geografický ústav Karlovy university, 1936. Monumenta cartographica Bohemiae.
- [8] BOHATCOVÁ, M.: Hölztzův jednolist s Klaudyánovou mapou Čech, In: *Strahovská knihovna, sborník Památníku národního písemnictví, 1979-1980*, č. 14-15, s. 39-47.
- [9] ROUČKA, B.: Výzdoba Klaudyánovy mapy Čech a její obsah, *Kartografický přehled*, 1960, č. 12, s. 40-69.
- [10] KAVALÍR, M.: Několik poznámek o tzv. Klaudyánově mapě Čech z r. 1518 a významu starých map jako historického pramene. *Historická geografie*, 1985, č. 24, s. 7-30.
- [11] ŠIMEK, T. a kol.: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (VI): Východní Čechy*. Praha: Nakladatelství Soboda, 1989.
- [12] SEDLÁČEK VOŽICKÝ, A.: *Rychnov nad Kněžnou*. Pokus dějepisný, Rychnov nad Kněžnou, Rychnov nad Kněžnou 2004.
- [13] HÁŠ, J.: *Šlechtické rody na Rychnovsku: stručné dějiny rodů s popisy jejich znaků a s genealogickými tabulkami*. 2. doplněné a opravené vydání. Praha: Onyx, 2011. Stríčky minulosti.

Do redakce došlo: 10. 3. 2021

Lektoroval:
RNDr. Tomáš Grim, Ph.D.,
Hradec nad Moravicí